

Секція
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЦІННІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК
УКРАЇНСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ
&
РЕЛІГІЙНІ ЦІННОСТІ: ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ТА
СУЧАСНИЙ ДОСВІД

Леся АЛЕКСІЄВЕЦЬ

*Доктор історичних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
lmalex@ukr.net*

Тетяна ПЕТРИК

*Здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
tetiana.petrykk@gmail.com*

Юрій ПЕТРИК

*Докторант,
Університет Яна Длугоша (Республіка Польща);
вчитель історії,
Тернопільський ліцей №21-спеціалізована мистецька школа
імені Ігоря Герети,
Тернопіль, Україна
dypato107@gmail.com*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЛЬСЬКІ НАЗВИ ВУЛИЦЬ
У СУЧАСНІЙ ЛИТОВСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Литва та Польща є сучасними європейськими державами, сусідами, членами як Європейського Союзу (ЄС), так і Північноатлантичного альянсу (НАТО). Нинішній стан взаємин між ними можна визначити як партнерський. Однак існує ряд труднощів у стосунках між державами, пов'язаних із такими аспектами, як польські школи у Литві, історичне минуле, вживання литовцями польського походження польських варіантів прізвищ, назви вулиць в Литві у населених пунктах із переважанням там польського населення.

Остання проблема викликана історичними обставинами, адже Польща та Литва були частинами ранньомодерної Речі Посполитої у XVI–XVIII ст., а у XX ст. між поляками та литовцями точилася боротьба за Віленський край, котра внаслідок війни 1919–1920 рр. перейшла до Польщі, а вже за результатами перипетій Другої світової війни опинилася у складі Литви [13]. На сьогодні на Віленщині проживає польська національна меншина, а загалом у сучасній Литві близько 6.7% населення є етнічними поляками [1].

Саме це населення іще з 1990-х рр. вимагає, аби назви вулиць у населених пунктах, де воно складає половину і більше від усіх мешканців, мали таблички як литовською, так і польською мовою. Ситуація стала загострюватися з початком XXI ст., коли Литва вирішила розв'язати це питання на користь того, щоб існували лише таблички литовською мовою. У 2003 р. староста села Судярве Вільнюського району Чеслава Ступенко отримала штраф від Державної мовної інспекції Литви за те, що вивісила таблички з польськими назвами вулиць. Заступник начальника інспекції Арунас Дамбраускас заявив, що легальним є використання лише литовських назв. Ця ситуація одразу ж викликала незадоволення з боку Виборчої акції поляків Литви, президент якої Вальдемар Томашевський засудив інцидент і оцінив його як вияв дискримінації литовців у Польщі [4].

Станом на 2010 р., на думку керівника Державної мовної інспекції Литви Донатаса Смалінскаса, кількість польських таблиць із назвами вулиць на Віленщині не зменшувалася, а навпаки збільшувалася. Чиновник скаржився, що попри судові рішення про необхідність зняття таблиць вони все одно висіли [5]. У тому ж році, згідно з рішенням комісії з питань освіти, науки та культури сейму Литовської республіки, штрафи за використання польських таблиць є цілком законними. Натомість представники Виборчої акції поляків Литви заявили, що це порушення конвенції Ради Європи про захист національних меншин, яка має першість над національним правом Литви [6].

Уже у 2013 р. Вищий Адміністративний Суд Литовської республіки постановив, що використання двомовних таблиць таки суперечить литовському законодавству, тож такі таблиці мають зникнути [8]. Після цього рішення продовжували накладатися штрафи за його невиконання [2; 3; 9; 7]. Прем'єр-міністр Литви Альгірдас Буткевічюс у 2016 р. заявив: «На мій погляд, ми повинні розуміти, що всі ми громадяни Литви. І умови для всіх громадян Литви повинні бути рівні. Тому не повинно бути вивісок

двома мовами, якщо ми поважаємо нашу державу, нашу Конституцію і закон нашої країни» [7].

Попри це, доволі цікавий прецедент мав місце у 2019 р., коли вже згаданий Вищий Адміністративний Суд Литовської республіки прийняв рішення про те, що таблички з назвами вулиць польською мовою у Вільнюсі не суперечать литовському законодавству. Суд зазначив у своїй ухвалі, що згадані таблички можуть і надалі існувати, позаяк вони «не порушують закону, оскільки не є офіційними назвами вулиць», а їх зовнішній вигляд не порушує вимог «графічності». У польських медіа таке рішення суду було визнано за перемогу [11], проте маємо розуміти, що йшла мова не так про наявність двомовності у назвах вулиць, як про трактування зовнішнього вигляду польськомовних таблиць. Як доказ цієї думки – продовження судових спорів щодо таблиць у селах Белішкес, Ажулауке та місті Шальчинінкай [10; 12].

Таким чином, як бачимо, проблема щодо польських назв вулиць у сучасній Литовській республіці є досить актуальною та далекою до свого розв'язання. Залишається сподіватися, що литовська влада та польська національна меншина зможуть дійти до спільного рішення у цьому складному питанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бур'ян М.С., Примаченко Я.Л. Литва, Литовська республіка. // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Ми / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2009. 790 с.
2. 12,5 tys. euro grzywny za polskie nazwy ulic na Litwie. URL: [https://tvn24.pl/swiat/125-tys-euro-grzywny-za-polskie-nazwy-ulic-na-litwie-ra386051-ls3347618].
3. Koniec polskich ulic na Litwie. URL: [https://www.wprost.pl/419160/litwa-nazwy-ulic-w-jezyku-polskim-sa-niezgodne-z-prawem.html].
4. Litwa – kara za polskie nazwy ulic. URL: [https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/litwa;-kara;za;polskie;nazwy;ulic,157,0,57757.html].
5. Litwa: coraz więcej polskich nazw ulic. URL: [https://podroze.onet.pl/ciekawe/litwa-coraz-wiecej-polskich-nazw-ulic/xwlqvp6].
6. Litwa: można karać za polskie nazwy ulic i miejscowości. Режим доступу: [https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/arttykuly/424348,litwa-mozna-karac-za-polskie-nazwy-ulic-i-miejscowosci.html].
7. Litwa: Ostateczna decyzja ws. usunięcia polskich nazw ulic. URL: [https://dzieje.pl/aktualnosci/litwa-ostateczna-decyzja-ws-usuniecia-polskich-nazw-ulic].
8. Litwa: znikną nazwy ulic w języku polskim. URL: [https://forsal.pl/arttykuly/736347,litwa-znikna-nazwy-ulic-w-jezyku-polskim.html].

9. Na Litwie po raz kolejny ukarano za polskie nazwy ulic. Режим доступу: [<https://124.lt/pl/spoleczenstwo/item/34931-na-litwie-po-raz-kolejny-ukarano-za-polskie-nazwy-ulic>].
10. Nakaz Państwowej Inspekcji Językowej dotyczący usunięcia dwujęzycznych tablic we wsiach Bieliszki i Orzełówka jest niezgodny z prawem i brak w nim uzasadnienia – orzekła Litewska Komisja Sporów Administracyjnych. URL: [<https://www.efhr.eu/2023/07/20/nakaz-panstwowej-inspekcji-jezykowej-dotyczacy-usuniecie-dwujezycznych-tablic-we-wsiach-bieliszki-i-orzelowka-jest-niezgodny-z-prawem/>].
11. Polskie zwycięstwo na Litwie! Tablice z polskimi nazwami ulic w Wilnie nie zostaną usunięte. URL: [<https://pch24.pl/polskie-zwyciestwo-na-litwie-tablice-z-polskimi-nazwami-ulic-w-wilnie-nie-zostana-usuniete/>].
12. Sąd po stronie inspekcji językowej. Soleczniki muszą usunąć polskie napisy. URL: [<https://kurierwilenski.lt/2023/12/20/sad-po-stronie-inspekcji-jezykowej-soleczniki-musza-usunac-polskie-napisy/>].
13. Topolski J. Historia Polski. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2015. 384 s.

Іван ЗУЛЯК

*Доктор історичних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,*

Андрій КЛІШ

*Доктор історичних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Klish_Andriy@ukr.net*

Оксана ЯТИЩУК

*Кандидат історичних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
Osoxana05@ukr.net*

СОЦІАЛЬНИЙ ВПЛИВ ДУХОВЕНСТВА НА ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ БРАЗИЛІЇ НА ШПАЛЬТАХ ЧАСОПISУ «РУСЛАН» КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.

У другій половині ХІХ століття та на початку ХХ століття значний потік українців мігрував до Бразилії, сподіваючись на кращу долю в новій